

The Impact of U.S. Energy Policies on Iran's Energy Security in the Persian Gulf

Hojatollah Hassanzadeh^{*}, Sadegh Zibakalam^{**}

Masoud Matlabi^{***}

Abstract

The energy policies of the United States have significantly impacted Iran's energy security, particularly in terms of oil and gas exports, foreign investment, and access to global energy markets. Using the theoretical framework of complex interdependence, this article examines how U.S. energy policies, including economic sanctions and reducing dependence on Persian Gulf oil, have influenced Iran's energy security. Employing a descriptive-analytical approach, the research analyzes data from international energy organizations, Iran's Ministry of Petroleum statistics, and related reports. The findings show that U.S. policies have imposed substantial limitations on Iran's access to global markets while intensifying economic pressures on the country. The article concludes with recommendations for reducing Iran's vulnerabilities and strengthening its energy security.

Keywords: Energy security, U.S. energy policy, complex interdependence, Iran, Persian Gulf, economic sanctions.

^{*} PhD Candidate of Political Science, Public Policy Concentration, Faculty of Law, Theology, and Political Science, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran,
h_hassanzadeh2014@yahoo.com

^{**} Professor of Political Science, Faculty of Law and Political Science, University of Tehran, Iran
(Corresponding Author), szibakalam@ut.ac.ir

^{***} Assistant Professor of Political Science, Islamic Azad University, Central Tehran Branch, Tehran, Iran,
mmtp2006@yahoo.com

Date received: 01/11/2024, Date of acceptance: 21/12/2024

Introduction

Energy security, as a cornerstone of national security, plays a critical role in the domestic and foreign policies of both energy-producing and consuming countries. Iran, one of the world's largest holders of oil and gas reserves, relies on global energy markets to generate revenue and assert its geopolitical influence. On the other hand, the United States, through diverse energy policies, has consistently aimed to reshape global energy markets. This article investigates the impact of U.S. energy policies, including sanctions and renewable energy developments, on Iran's energy security.

This study employs the theoretical framework of **complex interdependence**, which posits that international interactions in economic, political, and social domains simultaneously lead to interdependence and competition. In the energy sector, this interdependence manifests in the relationships between producers, consumers, and intermediaries. Within this framework, Iran's energy security depends not only on its production and export capacity but also on the policies of consumer countries and influential actors such as the United States.

Materials and Methods

This study adopts a descriptive-analytical approach, utilizing data from credible international and domestic sources. Statistics and reports from organizations such as the International Energy Agency (IEA), OPEC, and Iran's Ministry of Petroleum were analyzed to assess the effects of U.S. energy policies on various aspects of Iran's energy security.

Discussion & Result

1. U.S. Energy Policies

In recent decades, the United States has implemented policies to reduce its dependence on Persian Gulf oil and weaken energy-producing countries like Iran. Key aspects of these policies include:

- **Economic sanctions:** Aimed at limiting Iran's ability to access global markets and reducing its oil revenues.
- **Renewable energy development:** By investing heavily in renewable energy and shale oil production, the U.S. has indirectly reduced global demand for Persian Gulf oil.

2. Impact on Iran's Oil and Gas Exports

U.S. sanctions have drastically reduced Iran's oil exports from approximately 2.5 million barrels per day in 2017 to less than 200,000 barrels per day in 2020. This sharp decline in exports has significantly constrained Iran's foreign exchange earnings and its ability to invest in energy infrastructure.

3. Changing Iran's Role in Global Markets

Once a major energy supplier to Asian markets, Iran has lost a substantial share of its market to other countries due to sanctions. For instance:

- Saudi Arabia and Iraq have replaced Iran in key Asian markets, particularly in China and India.
- According to OPEC reports, Saudi oil exports to China increased by approximately 20% between 2018 and 2020, while Iranian exports to the same market plummeted.

4. Domestic Economic Pressures

Sanctions and restrictions on oil sales have caused significant economic challenges for Iran:

- Iran's oil revenues decreased from \$53 billion in 2017 to less than \$8 billion in 2020, according to the International Monetary Fund (IMF).
- This financial strain has limited Iran's ability to invest in new projects and expand its production capacity.

5. Domestic Challenges in the Energy Sector

- **Dependence on domestic consumption:** A large portion of Iran's oil and gas production is allocated to domestic consumption, reducing export capacity.
- **Lack of renewable energy development:** Renewable energy accounts for less than 1% of Iran's total energy production, reflecting insufficient attention to this area.

Conclusion

This study demonstrates that U.S. energy policies have had profound effects on Iran's energy security. These impacts include reduced oil and gas exports, the replacement of Iran in global markets, and intensified domestic economic pressures.

However, Iran can take several steps to reduce its vulnerabilities and enhance its energy security:

- 1. Diversification of export markets:** Expanding relations with Asian and African countries.
- 2. Investment in renewable energy:** Developing solar and wind resources to reduce reliance on oil revenues.
- 3. Strengthening energy diplomacy:** Collaborating with organizations like OPEC and forming strategic alliances.
- 4. Reforming domestic energy structures:** Reducing domestic consumption and improving production efficiency.

Bibliography

- Abdelbary, I., & ELshawa, R. (2023). Economic sanctions as a foreign policy tool: A case study of the Iran-West conflict. *Migration Letters*, 20(S7), 215-237.
- AlAlkim, H. H. (2021). US President Joe Biden's foreign policy towards the Gulf. *Open Journal of Political Science*, 11(3), 378-401.
- Al-Sulayman, F., & Alterman, J. B. (2023). China's essential role in the Gulf States' energy transitions. Retrieved from <https://www.csis.org/analysis/chinas-essential-role-gulf-states-energy-transitions>
- Apergis, N., Degirmenci, T., & Aydin, M. (2023). Renewable and non-renewable energy consumption, energy technology investment, green technological innovation, and environmental sustainability in the United States: Testing the EKC and LCC hypotheses with novel Fourier estimation. *Environmental Science and Pollution Research*, 30(60), 125570-125584.
- Aras, B., & Kardaş, Ş. (2021). Geopolitics of the new Middle East: Perspectives from inside and outside. *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, 23(3), 397-402.
- BP Energy Outlook. (2021). *Global Energy Trends and Forecasts*.
- BP. (2023). *Statistical Review of World Energy 2023*. Retrieved from <https://www.bp.com/statisticalreview>
- Energy Information Administration (EIA). (2021). *World Energy Outlook 2021*. Retrieved from <https://www.eia.gov>
- Farzanegan, M. R., & Batmanghelidj, E. (2024). Understanding economic sanctions on Iran: A survey. *The Economists' Voice*, 20(2), 197-226.
- Fayazmanesh, S. (2018). *The United States and Iran: Sanctions, wars, and the policy of dual containment*. Routledge.
- Gheibi, P. (2021). The rise and fall of US secondary sanctions: The Iran outcasting and re-outcasting regime. *Ga. J. Int'l & Comp. L.*, 50, 389.

89 Abstract

- Hafeznia, M. R. (2012). *The Persian Gulf and the strategic role of the Strait of Hormuz*. Tehran: SAMT Publications. {in persian}
- Halimeh Zemharir, A. (2011). *The conflict of interests between Iran and the U.S. in Persian Gulf energy*. Tehran: Center for Islamic Revolution Documents. {in persian}
- International Energy Agency (IEA). (2022). *World Energy Outlook 2022*. Retrieved from <https://www.iea.org/reports/world-energy-outlook-2022>
- International Monetary Fund (IMF). (2021). *Iran Economic Outlook*
- Jeffrey, J. (2021). The Trump foreign policy legacy in the Middle East. *TPQ*, 19(4), 11-19.
- Jones, T. C. (2012). America, oil, and war in the Middle East. *The Journal of American History*, 99(1), 208-218. <http://www.jstor.org/stable/41510316>
- Keohane, R. O., & Nye, J. S. (1977). *Power and interdependence: World politics in transition*. Little, Brown & Co.
- Keohane, R. O., & Nye, J. S. (1989). Power and interdependence revisited. *Longman*.
- Keohane, R. O., & Nye, J. S. (2011). *Power and interdependence: Boomerangs and other non-state actors in world politics* (4th ed.). Longman.
- Koushki, M. S., & Moslehi, S. (2019). The U.S. military presence in the Persian Gulf and its impact on energy security of East Asian countries (2000-2017). *Journal of International and Area Studies*, 26(1), 1-20.
- Mehran, K. (2018). *Troubled waters: Insecurity in the Persian Gulf*. Cornell University Press.
- Ministry of Petroleum Iran. (2020). *Annual Energy Report*.
- Nye, J. S. (2004). *Soft power: The means to success in world politics*. Public Affairs.
- OPEC. (2022). *Annual Statistical Bulletin 2022*. Retrieved from https://www.opec.org/opec_web/en/publications/202.htm
- Pollack, K. M. (2021). *Armies of sand: The past, present, and future of Arab military effectiveness*. Oxford University Press.
- Rettig, E. (2020). Energy politics in the Middle East. Retrieved from <https://overseas.huji.ac.il/wp-content/uploads/2020/09/Tentative-Syllabus-Energy-Politics-in-the-Middle-East.pdf>
- SIPRI. (2018). Saudi Arabia, armaments and conflict in the Middle East. Retrieved from <https://www.sipri.org/commentary/topical-background/2018/saudi-arabia-armaments-and-conflict-middle-east>
- Sobhiyah, M. H., & Kashtiban, Y. K. (2008). Challenges of Iran's energy conversion agreements in future competitive market. *Energy Policy*, 36(8), 2846-2849.
- Stewart, P. (2019). With an eye on Iran, U.S. clinches strategic port deal with Oman. *Reuters*. Retrieved from <https://af.reuters.com/article/worldNews/idAFKCN1R50JZ>
- Wei, W., Cui, Q., & Cui, H. (2023). How political conflicts threaten energy security and economic growth in Asia: A study on the sanctions imposed on Iran. *Energy & Environment*, 34(1), 58-77. <https://doi.org/10.1177/0958305X211045768>
- Young, O. R. (1999). *The effectiveness of international environmental regimes*. MIT Press.

تاثیر سیاست‌گذاری انرژی ایالات متحده آمریکا بر امنیت انرژی ایران در خلیج فارس

حجت اله حسن زاده*

صادق زیباکلام**، مسعود مطلبی***

چکیده

این تحقیق به بررسی تأثیر سیاست‌های انرژی ایالات متحده آمریکا بر امنیت انرژی ایران در منطقه حساس خلیج فارس می‌پردازد. از آنجایی که خلیج فارس به‌عنوان یکی از مهم‌ترین منابع انرژی جهان شناخته می‌شود، هرگونه تغییر در سیاست‌های انرژی آمریکا می‌تواند تأثیرات عمده‌ای بر امنیت انرژی ایران داشته باشد. سؤال اصلی پژوهش این است: سیاست‌گذاری‌های انرژی ایالات متحده چگونه بر امنیت انرژی ایران در خلیج فارس تأثیر می‌گذارند؟ فرضیه پژوهش بیان می‌کند که به نظر می‌رسد تغییرات در سیاست‌گذاری انرژی ایالات متحده، به‌ویژه در زمینه تحریم‌های اقتصادی و توسعه منابع انرژی جایگزین، امنیت انرژی ایران را در خلیج فارس تهدید می‌کند و باعث تضعیف جایگاه ایران در تأمین منابع انرژی جهانی می‌شود. روش تحقیق این مطالعه توصیفی-تحلیلی و اسنادی است و داده‌ها از طریق منابع کتابخانه‌ای، مقالات علمی و گزارش‌های رسمی جمع‌آوری می‌شود. از مدل‌های امنیت انرژی برای تحلیل تأثیرات سیاست‌های انرژی ایالات متحده استفاده می‌گردد. نتایج نشان می‌دهد که سیاست‌های آمریکا، به‌ویژه توسعه منابع انرژی داخلی و همکاری‌های بین‌المللی با کشورهای خلیج فارس، می‌تواند

* دانشجوی دکتری علوم سیاسی، گرایش سیاست‌گذاری عمومی، دانشکده حقوق، الهیات و علوم سیاسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران، h_hassanzadeh2014@yahoo.com

** استاد علوم سیاسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران، ایران (نویسنده مسئول)، szibakalam@ut.ac.ir

*** استادیار علوم سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی، تهران، ایران، mmtph2006@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۸/۱۱، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۰/۰۱

منجر به کاهش قدرت چانه‌زنی ایران در بازار انرژی و به تبع آن تهدیدات جدیدی برای امنیت انرژی کشور ایجاد کند.

کلیدواژه‌ها: سیاست انرژی، آمریکا، ایران، خلیج فارس، پایداری انرژی، وابستگی متقابل.

۱. مقدمه

خلیج فارس به‌عنوان یکی از مهم‌ترین مناطق جهان در تأمین انرژی، نقش حیاتی در بازار جهانی نفت و گاز ایفا می‌کند. این منطقه با ذخایر عظیم نفت و گاز خود، همواره مورد توجه کشورهای تولیدکننده و مصرف‌کننده انرژی قرار داشته و به‌عنوان یک کانون ژئوپلیتیکی کلیدی در معادلات اقتصادی و سیاسی بین‌المللی شناخته می‌شود. ایران به‌عنوان یکی از کشورهای اصلی در خلیج فارس، با دارا بودن دومین ذخایر بزرگ گاز طبیعی و چهارمین ذخایر بزرگ نفت خام در جهان، به‌طور طبیعی دارای اهمیت ویژه‌ای در این حوزه است. تأثیر سیاست‌گذاری انرژی ایالات متحده آمریکا بر امنیت انرژی ایران در خلیج فارس یکی از موضوعات کلیدی و پیچیده در حوزه روابط بین‌الملل و اقتصاد سیاسی به‌شمار می‌آید. با توجه به اینکه خلیج فارس به‌عنوان یک منطقه استراتژیک و غنی از منابع نفت و گاز، به‌طور سنتی تحت تأثیر سیاست‌های انرژی کشورهای بزرگ، به‌ویژه ایالات متحده، قرار دارد، بررسی این تأثیرات می‌تواند روشن‌کننده ابعاد جدیدی از روابط ایران و آمریکا و چالش‌های امنیت انرژی در این منطقه باشد. بنابراین، بررسی تأثیر سیاست‌گذاری‌های انرژی ایالات متحده بر امنیت انرژی ایران در خلیج فارس، به‌عنوان یک موضوع کلیدی در روابط بین‌الملل و اقتصاد سیاسی، ضرورت دارد. هدف این تحقیق بررسی و تحلیل چگونگی تأثیر سیاست‌گذاری‌های انرژی ایالات متحده بر امنیت انرژی ایران در خلیج فارس است. در این راستا، عوامل مؤثر بر سیاست‌های انرژی ایالات متحده، وضعیت بازار انرژی جهانی و پیامدهای این تحولات بر اقتصاد و امنیت انرژی ایران مورد بررسی قرار خواهند گرفت. در نهایت، این تحقیق تلاش خواهد کرد تا روشن کند که چگونه سیاست‌های ایالات متحده، با تأثیر بر توانایی ایران در رقابت در بازار جهانی انرژی، به چالش‌های امنیتی و اقتصادی این کشور دامن می‌زند.

۲. چارچوب نظری

نظریه وابستگی متقابل پیچیده (Complex Interdependence) یکی از نظریات کلیدی در رشته روابط بین‌الملل است که توسط رابرت کوهین و جوزف نای در دهه ۱۹۷۰ ارائه شد. این نظریه در واقع به عنوان پاسخی به دیدگاه‌های واقع‌گرایانه (رنالیسم) سستی مطرح شد که معتقد بودند دولت‌ها همیشه در حالت تضاد و رقابت هستند و امنیت و قدرت نظامی اصلی‌ترین عوامل تأثیرگذار بر روابط بین‌المللی هستند. نظریه وابستگی متقابل پیچیده تلاش می‌کند تا اهمیت عوامل اقتصادی، اجتماعی، و سیاسی را که بر تعاملات بین کشورها تأثیر می‌گذارند، توضیح دهد و تأکید می‌کند که روابط کشورها تنها به قدرت نظامی محدود نمی‌شود.

۱.۲ مفاهیم اصلی نظریه وابستگی متقابل پیچیده

وابستگی متقابل پیچیده به معنای وابستگی دو یا چند کشور به یکدیگر در حوزه‌های مختلف است که این وابستگی‌ها به گونه‌ای هستند که قطع روابط یا کاهش همکاری‌ها به هر دو یا چند طرف آسیب می‌رساند. این نظریه بر این نکته تأکید می‌کند که در دنیای مدرن، کشورها به دلایل اقتصادی، تکنولوژیک، زیست‌محیطی و حتی فرهنگی به یکدیگر وابسته‌اند و این وابستگی‌ها روابط بین‌المللی را از وضعیت صفر و یکی (که یکی برنده و دیگری بازنده باشد) خارج کرده و به یک وضعیت پیچیده و چند بعدی تبدیل کرده است. رئالیست‌ها بر این باور بودند که دولت‌ها تنها بازیگران اصلی در سیاست بین‌الملل هستند و تعاملات آنها عمدتاً بر اساس قدرت نظامی و امنیت ملی شکل می‌گیرد. اما نظریه وابستگی متقابل پیچیده معتقد است که بازیگران غیردولتی مانند شرکت‌های چندملیتی، سازمان‌های غیردولتی، و سازمان‌های بین‌المللی نیز نقش مهمی در شکل‌دهی به روابط بین‌المللی دارند و اهمیت فزاینده‌ای یافته‌اند. همچنین، این نظریه تأکید می‌کند که روابط بین کشورها در حوزه‌های مختلف می‌تواند به اندازه مسائل امنیتی و نظامی اهمیت داشته باشد و در برخی مواقع حتی از آنها پیشی بگیرد. (Keohane & Nye, 2011, p. 19)

۲.۲ ویژگی‌های اصلی وابستگی متقابل پیچیده

نظریه وابستگی متقابل پیچیده به سه ویژگی اساسی اشاره می‌کند که این وابستگی را از دیدگاه‌های سستی در روابط بین‌الملل متمایز می‌سازد. در چارچوب وابستگی متقابل پیچیده،

کانال‌های ارتباطی متعددی میان کشورها وجود دارد، از جمله کانال‌های رسمی و غیررسمی. این کانال‌ها شامل روابط دیپلماتیک سستی، تبادلات تجاری، روابط اقتصادی غیررسمی و حتی تبادلات فرهنگی و مردمی می‌شود. به عبارت دیگر، تعاملات بین‌المللی تنها به روابط بین دولت‌ها محدود نمی‌شود، بلکه میان بخش‌های مختلف جامعه، شرکت‌های تجاری و نهادهای غیردولتی نیز جریان دارد. (Keohane & Nye, 1977, p. 24)

برخلاف دیدگاه رئالیستی که امنیت نظامی را به عنوان اولویت اصلی کشورها در نظر می‌گیرد، نظریه وابستگی متقابل پیچیده معتقد است که کشورها ممکن است در زمینه‌های دیگری نیز اولویت داشته باشند. به عنوان مثال، یک کشور ممکن است به جای امنیت نظامی، توسعه اقتصادی یا همکاری در زمینه محیط زیست را به عنوان اولویت اصلی خود در روابط بین‌المللی در نظر بگیرد. به این ترتیب، مسائل مختلف در سیاست بین‌المللی می‌توانند به گونه‌ای هم‌سطح در نظر گرفته شوند و سلسله‌مراتب مشخصی میان آنها وجود ندارد. (Nye, 2004, p. 55)

یکی از ویژگی‌های بارز وابستگی متقابل پیچیده این است که کشورها تمایل کمتری به استفاده از نیروی نظامی برای حل اختلافات خود دارند. از آنجایی که وابستگی اقتصادی و تجاری میان کشورها افزایش یافته است، جنگ و درگیری نظامی می‌تواند به منافع اقتصادی هر دو طرف آسیب برساند. بنابراین، کشورها بیشتر به دنبال استفاده از ابزارهای دیپلماتیک و اقتصادی برای حل اختلافات خود هستند. این ویژگی به‌ویژه در روابط میان کشورهای توسعه‌یافته که به شدت به یکدیگر وابسته‌اند، مشهود است. (Keohane & Nye, 2011, p. 43).

۳.۲ وابستگی متقابل پیچیده در عرصه جهانی

در دنیای مدرن، وابستگی متقابل پیچیده به‌وضوح در تعاملات بین‌المللی مشاهده می‌شود. رشد تجارت جهانی، توسعه تکنولوژی‌های ارتباطی، گسترش نهادهای بین‌المللی و افزایش تبادلات فرهنگی همه نمونه‌هایی از وابستگی متقابل میان کشورها هستند. این روندها باعث شده‌اند که کشورها برای تامین منافع خود به همکاری با یکدیگر نیاز داشته باشند و به جای تمرکز بر تضادها، به دنبال یافتن راه‌های مشترک برای همکاری باشند. یکی از حوزه‌هایی که وابستگی متقابل پیچیده در آن به‌خوبی مشاهده می‌شود، حوزه انرژی است. کشورهایی که منابع انرژی فراوانی دارند، مانند کشورهای خلیج فارس، به‌طور مستقیم با کشورهایی که به این منابع نیاز دارند، مانند کشورهای صنعتی و پیشرفته، وابستگی متقابل پیدا می‌کنند. این

تأثیر سیاست‌گذاری انرژی ایالات متحده آمریکا ... (حجت اله حسن‌زاده و دیگران) ۹۵

وابستگی به گونه‌ای است که قطع یا کاهش جریان انرژی می‌تواند به منافع هر دو طرف آسیب برساند. (Rettig, 2020, p. 5)

مثال دیگر از وابستگی متقابل پیچیده در عرصه زیست‌محیطی است. مسائل زیست‌محیطی مانند تغییرات اقلیمی، آلودگی هوا و کاهش منابع آب تنها محدود به یک کشور یا منطقه خاص نیستند و به یک مشکل جهانی تبدیل شده‌اند. در این زمینه، کشورها ناچار به همکاری با یکدیگر هستند، زیرا تنها از طریق همکاری‌های بین‌المللی است که می‌توان این مشکلات را حل کرد. (Young, 1999, p. 78)

۳. پیشینه تحقیق

وی و چویی (Wei & Cui, 2023) در مقاله «چگونه منازعات سیاسی امنیت انرژی و رشد اقتصادی در آسیا را تهدید می‌کنند: مطالعه‌ای درباره تحریم‌های اعمال‌شده بر ایران» به بررسی تأثیر تحریم‌های بین‌المللی بر بخش انرژی ایران و پیامدهای گسترده‌تر اقتصادی آن برای آسیا می‌پردازد. این تحقیق نشان می‌دهد که تنش‌های سیاسی، به‌ویژه تحریم‌های کشورهای غربی، صادرات نفت ایران را مختل کرده و منجر به بی‌ثباتی در بازارهای انرژی منطقه شده است. مقاله به نقش حیاتی صادرات انرژی ایران در آسیا و تأثیرات بلندمدت احتمالی بر امنیت انرژی و رشد اقتصادی و همچنین روابط تجاری در منطقه تأکید دارد. نویسندگان بر ضرورت حفظ روابط ژئوپلیتیک باثبات برای تضمین امنیت انرژی و تاب‌آوری اقتصادی آسیا تأکید می‌کنند.

پولاک (۲۰۲۱) در کتاب «ارتش‌های شن: گذشته، حال و آینده کارایی نظامی عرب‌ها» به تحلیل عملکرد تاریخی و معاصر ارتش‌های عربی می‌پردازد. او چهار عامل اصلی را که بر کارایی این ارتش‌ها تأثیر گذاشته‌اند بررسی می‌کند: چالش‌های سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و سازمانی. پولاک استدلال می‌کند که این عوامل به‌طور مداوم عملکرد نظامی عرب‌ها را از جنگ‌های عرب و اسرائیل تا درگیری‌های اخیر در عراق و سوریه تضعیف کرده‌اند. همچنین، کتاب به چگونگی تأثیر آموزش‌های مدرن و اصلاحات بر توانایی‌های آینده ارتش‌های عربی می‌پردازد.

کوشکی و مصلحی (۲۰۱۹) در «حضور نظامی آمریکا در خلیج فارس و تأثیر آن بر امنیت انرژی کشورهای آسیای شرقی» براین باورند که تسلط آمریکا بر منابع هیدروکربن خلیج فارس از اولویت‌های این کشور است. بدیهی است که از طریق این وضعیت غالب،

ایالات متحده می تواند تسلط خود بر اقتصاد جهانی را حفظ کند. علاوه بر این، ثبات قیمت نفت برای ایالات متحده نیز حائز اهمیت است زیرا هرگونه افزایش در قیمت نفت می تواند اقتصاد متحدین آمریکا را تحت تأثیر قرار دهد و به تبع آن در کل جهان صنعتی گسترش یابد.

حافظ نیا (۱۳۹۱) در کتاب خلیج فارس و نقش استراتژیک تنگه هرمز بر این اعتقاد است که خلیج فارس یکی از مهم ترین مناطق جهان از لحاظ ژئوپلیتیک است، چه اینکه با دارا بودن تنگه هرمز به عنوان کانال عبور کشتی های انرژی در جهان، اهمیت این منطقه دوچندان می شود. حافظ نیا در این کتاب، تمرکز خود را بیش از اینکه به مسائل سیاسی و تنش های بین جمهوری اسلامی ایران با کشورهای منطقه خلیج فارس به تصویر بکشد بر منابع غنی انرژی نفت و گاز و کانال ارتباطی تنگه هرمز پرداخته است.

حلیم زمهریر (۱۳۹۰) در کتاب تضاد منافع ایران و آمریکا در انرژی خلیج فارس، بر این اعتقاد است که بدون تردید موضوع انرژی به ویژه نفت و گاز یکی از مهمترین ستونهای قدرت در سیستم بین المللی فعلی است. منطقه خاورمیانه، به ویژه خلیج فارس، به عنوان بزرگترین ذخیره نفت و گاز جهان از نظر ژئوپلیتیک و ژئواکونومیک موقعیت ممتازی دارد. موقعیت ایران اسلامی در این منطقه حساس، توانایی تبدیل شدن به قدرت پیشرو در منطقه در سالهای اخیر و یک قدرت جهانی طولانی مدت را ایجاد کرده و تقویت کرده است، و انقلاب شکوهمند اسلامی از نظر فرهنگ و ایدئولوژی این توانایی را دارد. برای مقابله با قدرت مداخله گر در منطقه برجسته تر شده است.

۴. اهمیت استراتژیک خلیج فارس

خلیج فارس به عنوان یکی از استراتژیک ترین مناطق جهان از نظر ژئوپلیتیک و انرژی، همواره در سیاست خارجی ایالات متحده آمریکا اهمیت حیاتی داشته است. این منطقه نه تنها به دلیل منابع عظیم نفت و گاز بلکه به عنوان گذرگاه های استراتژیک و محوری برای جریان انرژی به بازارهای جهانی، جایگاه ویژه ای در سیاست های آمریکا دارد. سیاست خارجی آمریکا در خلیج فارس از دهه های گذشته تاکنون بر چند محور اصلی استوار بوده که شامل تأمین امنیت انرژی، حفظ ثبات سیاسی منطقه، کنترل نفوذ ایران، و مبارزه با تهدیدهای تروریستی است.

۱.۴ تأمین امنیت انرژی

ایالات متحده به‌طور تاریخی به نفت و گاز خلیج فارس به‌عنوان یک منبع حیاتی برای اقتصاد جهانی نگاه کرده است. اگرچه وابستگی آمریکا به نفت خلیج فارس از دهه‌های اخیر به دلیل توسعه نفت شیل و افزایش تولید داخلی کاهش یافته، اما این منطقه همچنان برای تأمین انرژی متحدان آمریکا در اروپا و آسیا اهمیت فوق‌العاده‌ای دارد. بنا بر گزارش آژانس بین‌المللی انرژی (IEA, 2020, p. 45)، حدود ۳۰ درصد از نفت جهان از خلیج فارس تأمین می‌شود و هرگونه اختلال در تولید یا انتقال نفت از این منطقه می‌تواند بر اقتصاد جهانی تأثیرگذار باشد. به همین دلیل، آمریکا همواره تلاش کرده است تا از ثبات و امنیت خلیج فارس برای تأمین جریان پایدار انرژی به بازارهای جهانی اطمینان حاصل کند.

۲.۴ حفظ ثبات سیاسی و نظامی در منطقه

یکی از اهداف اصلی سیاست خارجی آمریکا در خلیج فارس، حفظ ثبات سیاسی و جلوگیری از بروز بحران‌های منطقه‌ای است. این منطقه به دلیل تنش‌های داخلی و نزاع‌های بین کشورهای خلیج فارس و ایران، پتانسیل بالایی برای بی‌ثباتی دارد. آمریکا از طریق همکاری‌های نظامی و اقتصادی با کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس، به‌ویژه عربستان سعودی و امارات متحده عربی، سعی در تقویت قدرت نظامی و ثبات این کشورها داشته است. حضور پایگاه‌های نظامی آمریکا در بحرین، کویت، و قطر نیز بخشی از استراتژی بلندمدت واشنگتن برای ایجاد تعادل در برابر تهدیدات امنیتی است (Pollack, 2021, p. 87).

۳.۴ مهار نفوذ ایران

یکی از اهداف اصلی سیاست خارجی آمریکا در خلیج فارس، مهار نفوذ ایران در منطقه است. ایران به‌عنوان یکی از بازیگران کلیدی منطقه خلیج فارس، دارای نفوذ قابل‌توجهی در عراق، سوریه، لبنان، و یمن است که این مسئله نگرانی‌های آمریکا و متحدان منطقه‌ای‌اش مانند عربستان سعودی و اسرائیل را برانگیخته است. ایالات متحده از طریق تحریم‌های اقتصادی و حمایت از ائتلاف‌های منطقه‌ای تلاش می‌کند تا نقش ایران را در خلیج فارس محدود کند. به‌ویژه تحریم‌های نفتی علیه ایران یکی از ابزارهای اصلی سیاست آمریکا برای

کاهش درآمدهای نفتی و کاهش توان ایران در تأثیرگذاری بر سیاست‌های منطقه‌ای است (Aras& Kardaş, 2021, p. 398)

۴.۴ کنترل گذرگاه‌های استراتژیک

تنگه هرمز، که خلیج فارس را به دریای عمان و سپس به اقیانوس هند متصل می‌کند، یکی از مهم‌ترین گذرگاه‌های استراتژیک جهان به‌ویژه برای انتقال نفت است. حدود ۲۰ درصد از کل نفت جابجاشده در جهان از طریق این تنگه عبور می‌کند. (EIA, 2021, p. 19)

هرگونه اختلال در این گذرگاه می‌تواند قیمت‌های جهانی نفت را به‌شدت افزایش دهد و امنیت انرژی کشورهای مصرف‌کننده را تهدید کند. ایالات متحده از طریق حضور نظامی در خلیج فارس و مشارکت در عملیات‌های دریایی، تلاش می‌کند تا امنیت این گذرگاه حیاتی را تضمین کند و مانع از هرگونه تهدید نظامی از سوی ایران یا گروه‌های شبه‌نظامی شود.

۵.۴ همکاری‌های اقتصادی و نظامی با کشورهای عربی

ایالات متحده برای دستیابی به اهداف خود برای محدود کردن دستاوردهای منطقه‌ای قدرت‌های رقیب و جلوگیری از جمع‌آوری بیش از حد قدرت توسط هر کشور منطقه‌ای، مدت‌هاست بر یک استراتژی موازنه بخش فعال مبتنی بر موافقت‌نامه‌های همکاری نظامی-اقتصادی-امنیتی تکیه کرده است. در اینجا همکاری و روابط آمریکا با سه کشور مهم خلیج فارس که بیشترین اهمیت از زاویه تهدید را داراست مورد بررسی قرار می‌گیرد: عربستان، قطر و عمان.

آمریکا تا سال ۲۰۰۸ رتبه اول صادرات عربستان را در اختیار داشته است و عربستان ۲۲ درصد محصولات نظامی خود را از این کشور وارد می‌کرده است. اگرچه قانون کنترل ارسال تسلیحات (Arms Export Control Act) در آمریکا تلاش کرده تا صادرات تسلیحات به عربستان را کاهش بدهد اما روسای جمهور دموکرات و جمهوری خواه عملاً در این زمینه رقابت داشتند. تحولات پس از انقلاب‌های عربی بویژه در سوریه باعث شد تا خرید تسلیحات در عربستان ۲۲۵ درصد رشد داشته باشد و هزینه‌های نظامی در این کشور ۶۹ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۷ برسد. این امر یک معادله دو جانبه نفت و تسلیحات و «سلاح در برابر امنیت» بین آمریکا و عربستان بوده است (SIPRI, 2018).

روابط عمان با آمریکا بویژه بعد از انقلاب ایران وارد فاز حیاتی شد و یک سال بعد از انقلاب، توافقنامه دسترسی به تسهیلات به آمریکا اعطاء شد. از این لحاظ عمان تنها کشور خلیج فارس است که به آمریکا اجازه ورود به خاک خود در زمان صلح را می‌داد. توافقنامه چارچوب استراتژیک (Strategic Framework Agreement) نیز که در سال ۲۰۱۹ به امضاء رسید و به آمریکا اجازه استفاده از بنادر الدقم و سالاله (Al Duqm and Salalah) در دریای عربی را می‌دهد. این دو بندر حتی نیاز آمریکا به خلیج فارس را جهت تضمین امنیت تنگه هرمز کاهش می‌دهد چون به لحاظ استراتژیکی بسیار مهم هستند (Stewart, 2019).

روابط دو کشور آمریکا و قطر از ۱۹۷۲ در بعد دیپلماتیک شروع و ماهیت چند بعدی آموزشی، اقتصادی و امنیتی، دفاعی به خود گرفت. در بعد اقتصادی، صادرات آمریکا به قطر بیشتر محصولات صنعتی را شامل می‌شود و این کشور واردکننده مشتقات نفتی و گاز طبیعی مایع از قطر است. آمریکا یکی از بزرگترین سرمایه‌گذاران قطری است که تعامل تجاری دو جانبه آنها در ۲۰۱۵ به ۵ میلیارد دلار رسید. قطر میزبان مهم ستکام است. این کشور مثل بقیه کشورهای کوچک خلیج فارس جاه طلبی‌های خود را بویژه بعد از انقلاب‌های عربی نشان داد. به گونه‌ای که از ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ بیش از ۵۰ میلیارد دلار خرید تسلیحاتی از آمریکا (۲۵ درصد افزایش نسبت به قبل) داشته است یعنی افزایش ۲۲۵ درصد. در جولای ۲۰۱۴ رویترز امضای موافقتنامه میان دو کشور به ارزش ۱۱ میلیارد دلار حاوی هلیکوپترهای آپاچی و موشک‌های دفاع هوایی پاتریوت و جولین را تایید کرد. به علاوه دیدار شیخ تمیم بن حمد آل ثانی قطری در جولای ۲۰۱۹ از آمریکا نشان‌دهنده استحکام توافق بوده و تأثیر قطری‌ها بر اقتصاد آمریکا را نشان می‌دهد. قطر میلیاردها دلار در اقتصاد آمریکا سرمایه‌گذاری کرد که نتیجه آن ایجاد بیش از یک میلیون شغل در این ابرقدرت بوده است. همکاری اقتصادی آنها در سالهای اخیر به بالای ۱۲۵ میلیارد دلار رسیده است. آمریکا ششمین بزرگترین شریک تجاری قطری هاست (Kamrava, 2020: 466).

بطور کلی اهمیت خلیج فارس در سیاست خارجی آمریکا به دلیل ذخایر عظیم انرژی، موقعیت ژئوپلیتیکی حساس، و نقش این منطقه در امنیت انرژی جهانی بسیار بالاست. ایالات متحده تلاش می‌کند تا با حفظ ثبات سیاسی و نظامی در منطقه، مهار نفوذ ایران، و کنترل گذرگاه‌های استراتژیک مانند تنگه هرمز، امنیت انرژی و منافع خود و متحدانش را تضمین کند. همکاری‌های نظامی و اقتصادی با کشورهای عربی خلیج فارس نیز به تقویت نقش آمریکا در این منطقه حساس کمک می‌کند.

۵. جایگاه انرژی خلیج فارس در سیاست خارجی آمریکا در قرن بیست و یکم

رویکرد ایالات متحده نسبت به انرژی خلیج فارس در قرن ۲۱ تحت تأثیر تغییرات عمده در اولویت‌های سیاسی، اقتصادی، و امنیتی آمریکا بوده است. در این قرن، روسای جمهور آمریکا سیاست‌های متفاوتی را در قبال این منطقه اتخاذ کردند، اما امنیت انرژی خلیج فارس همچنان به عنوان یکی از محورهای کلیدی سیاست خارجی آمریکا باقی مانده است. دوران ریاست جمهوری جورج دبلیو بوش، با وقوع حملات ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ و تغییر در اولویت‌های امنیتی آمریکا همراه بود. بوش تلاش کرد تا با تکیه بر امنیت انرژی و ثبات منطقه‌ای، روابط خود با کشورهای خلیج فارس را تقویت کند. یکی از محورهای اصلی سیاست بوش در این دوره، جنگ عراق در سال ۲۰۰۳ بود که به طور قابل توجهی ژئوپلیتیک انرژی خلیج فارس را تحت تأثیر قرار داد. پس از سقوط رژیم صدام حسین، آمریکا تلاش کرد با بازسازی صنعت نفت عراق، این کشور را به یکی از بازیگران مهم انرژی تبدیل کند. همچنین، تلاش بوش برای ایجاد "خاورمیانه جدید" به منظور گسترش دموکراسی و اصلاحات سیاسی در منطقه، به طور غیرمستقیم به انرژی خلیج فارس نیز مرتبط بود، زیرا آمریکا به دنبال تضمین جریان پایدار انرژی از این منطقه به بازارهای جهانی بود. در این دوران، آمریکا همکاری نزدیکی با کشورهای عربی خلیج فارس مانند عربستان سعودی و امارات متحده عربی برقرار کرد و از آن‌ها به عنوان متحدان کلیدی در جنگ علیه تروریسم استفاده کرد. (Kaplan, 2008, p. 203)

در دوران باراک اوباما، سیاست آمریکا در خلیج فارس با تغییراتی مواجه شد. از یک سو، اوباما سعی کرد تا از تمرکز بیش از حد بر مداخلات نظامی در خاورمیانه فاصله بگیرد و رویکرد دیپلماسی و مذاکرات را تقویت کند. این سیاست به ویژه در رابطه با ایران و برنامه هسته‌ای آن نمایان شد. امضای توافق هسته‌ای (برجام) در سال ۲۰۱۵، بخشی از تلاش اوباما برای کاهش تنش‌ها در منطقه خلیج فارس و ایجاد چارچوبی برای دیپلماسی انرژی بود. با این حال، کاهش وابستگی آمریکا به نفت خلیج فارس به دلیل پیشرفت‌های تکنولوژیک در زمینه استخراج نفت شیل، نقش مهمی در تغییر رویکرد اوباما داشت (Pagliarulo, 2016, p. 8). تولید نفت داخلی آمریکا به طور قابل توجهی افزایش یافت و این امر به اوباما اجازه داد تا سیاستی انعطاف‌پذیرتر و کمتر وابسته به انرژی خلیج فارس اتخاذ کند. این کاهش وابستگی باعث شد که آمریکا به جای تمرکز بر امنیت انرژی، بیشتر بر دیپلماسی منطقه‌ای و مبارزه با داعش تمرکز کند.

دونالد ترامپ با رویکرد "آمریکا اول"، سیاست خارجی متفاوتی را در قبال خلیج فارس دنبال کرد. او بر این باور بود که آمریکا باید هزینه‌های امنیت منطقه‌ای را کاهش دهد و کشورهای خلیج فارس باید سهم بیشتری در تأمین امنیت خود داشته باشند. با این وجود، روابط ترامپ با کشورهای عربی خلیج فارس، به‌ویژه عربستان سعودی و امارات متحده عربی، بسیار نزدیک بود. ترامپ خروج از برجام را به‌عنوان یکی از اقدامات کلیدی خود در خلیج فارس مطرح کرد و سیاست فشار حداکثری علیه ایران را به اجرا گذاشت. تحریم‌های اقتصادی و نفتی علیه ایران، بخشی از تلاش ترامپ برای کاهش نفوذ ایران در خلیج فارس و حمایت از متحدان منطقه‌ای بود. ترامپ همچنین قراردادهای عظیم تسلیحاتی با عربستان سعودی امضا کرد و تلاش کرد از این کشورها برای مقابله با تهدیدات منطقه‌ای مانند ایران و گروه‌های شبه‌نظامی استفاده کند (Jeffrey, 2021, P.12-16). در دوران ریاست جمهوری جو بایدن، رویکرد آمریکا نسبت به انرژی و امنیت خلیج فارس تا حدی بازنگری شد. بایدن در تلاش است تا روابط آمریکا با عربستان سعودی و امارات را به دلیل مسائل حقوق بشری مانند قتل جمال خاشقچی و جنگ یمن متعادل کند. با این حال، اهمیت استراتژیک خلیج فارس برای امنیت انرژی جهانی و کنترل بازارهای انرژی همچنان در سیاست بایدن جایگاه خود را حفظ کرده است. بایدن همچنین تلاش کرده است تا دیپلماسی منطقه‌ای را احیا کند و به دنبال احیای توافق هسته‌ای با ایران بوده، که این اقدام می‌تواند تأثیر مستقیمی بر امنیت انرژی خلیج فارس داشته باشد. در عین حال، بایدن به دنبال کاهش تنش‌ها و حفظ ثبات منطقه‌ای است تا جریان انرژی از خلیج فارس به بازارهای جهانی بدون اختلال ادامه یابد (AlAlkim, 2021, P385). در مجموع، سیاست انرژی آمریکا در خلیج فارس در قرن ۲۱ تحت تأثیر تغییرات ژئوپلیتیکی، تحولات بازار انرژی داخلی، و اولویت‌های امنیتی روسای جمهور مختلف قرار گرفته است. در حالی که تولید نفت داخلی آمریکا افزایش یافته و وابستگی این کشور به نفت خلیج فارس کاهش یافته، اما این منطقه همچنان به‌عنوان یکی از مهم‌ترین منابع انرژی جهان در سیاست خارجی آمریکا باقی مانده است. روسای جمهور آمریکا با رویکردهای مختلفی به دنبال تأمین امنیت انرژی و مهار تهدیدات منطقه‌ای بوده‌اند، اما هدف نهایی همیشه تأمین منافع استراتژیک آمریکا در این منطقه حیاتی بوده است.

۶. تأثیر سیاست‌های انرژی ایالات متحده آمریکا بر امنیت انرژی ایران

سیاست‌های انرژی ایالات متحده آمریکا تأثیر قابل توجهی بر امنیت انرژی ایران داشته و به‌ویژه از طریق تحریم‌های اقتصادی و تلاش برای کاهش وابستگی به نفت خلیج فارس، این تأثیرات را تقویت کرده است. آمریکا با توسعه منابع انرژی داخلی، از جمله نفت و گاز شیل، و همچنین گسترش همکاری‌های خود با کشورهای تولیدکننده نفت در خلیج فارس، نقش ایران را به‌عنوان یکی از بازیگران کلیدی انرژی در منطقه تضعیف کرده است. اعمال تحریم‌های گسترده بر صنعت نفت و گاز ایران موجب کاهش دسترسی این کشور به بازارهای جهانی و محدودیت‌های مالی برای توسعه زیرساخت‌های انرژی شده است. این سیاست‌ها نه تنها موجب کاهش درآمدهای نفتی ایران شده، بلکه جایگاه ژئوپلیتیکی آن در بازار جهانی انرژی را نیز تحت فشار قرار داده است. در اینجا تلاش می‌شود مهمترین ابعاد این تأثیرگذاری توضیح داده شود.

۱.۶ تحریم‌های اقتصادی و کاهش دسترسی ایران به بازارهای جهانی انرژی

تحریم‌های اقتصادی ایالات متحده بر بخش انرژی ایران از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر امنیت انرژی این کشور است. این تحریم‌ها، به‌ویژه پس از خروج آمریکا از توافق هسته‌ای (برجام) در سال ۲۰۱۸، با شدت بیشتری اعمال شدند و تأثیرات گسترده‌ای بر دسترسی ایران به بازارهای جهانی انرژی و توسعه صنعت نفت و گاز این کشور داشتند. در ادامه، به بررسی جزئیات بیشتری از تأثیرات تحریم‌های اقتصادی بر دسترسی ایران به بازارهای جهانی انرژی پرداخته می‌شود. نفت خام به‌عنوان مهم‌ترین منبع درآمد ارزی ایران، بیشترین تأثیر را از تحریم‌های اقتصادی متحمل شده است. پیش از تحریم‌های جدید، ایران یکی از بزرگ‌ترین تولیدکنندگان نفت اوپک و صادرکننده عمده در بازارهای جهانی بود. اما پس از اعمال تحریم‌ها، صادرات نفت ایران به‌شدت کاهش یافت. طبق آمارهای منتشرشده، ایران پیش از تحریم‌های ۲۰۱۸ به‌طور میانگین ۲.۵ میلیون بشکه در روز نفت صادر می‌کرد، اما پس از تحریم‌ها این میزان به کمتر از ۵۰۰ هزار بشکه در روز کاهش یافت (Abdelbary & Elshaw, 2023, PP, 220-226). این کاهش صادرات به معنای کاهش چشمگیر درآمدهای ارزی ایران و محدود شدن منابع مالی برای توسعه و نگهداری صنعت انرژی بود.

تحریم‌های اقتصادی علاوه بر محدود کردن صادرات نفت، دسترسی ایران به نظام مالی بین‌المللی را نیز مختل کردند. ایالات متحده از طریق تحریم‌های ثانویه، تمامی بانک‌ها و

تأثیر سیاست‌گذاری انرژی ایالات متحده آمریکا ... (حجت اله حسن‌زاده و دیگران) ۱۰۳

مؤسسات مالی بین‌المللی را از همکاری با ایران منع کرد. این تحریم‌ها باعث شد که ایران نتواند درآمد حاصل از صادرات نفت خود را به ارزهای قابل‌تبدیل مانند دلار و یورو دریافت کند. این وضعیت نه تنها دسترسی ایران به درآمدهای خود را محدود کرد، بلکه توانایی ایران برای واردات کالاها و خدمات مورد نیاز برای نگهداری و توسعه صنعت انرژی را نیز کاهش داد (Wei, & Cui, 2023, PP. 60-63).

عدم دسترسی به فناوری‌های پیشرفته انرژی را می‌توان پیامد دیگر تحریم‌های همه‌جانبه آمریکا دانست. صنعت نفت و گاز ایران نیازمند فناوری‌های پیشرفته برای توسعه میادین جدید و افزایش بهره‌وری در میادین قدیمی است. یکی از مهم‌ترین اثرات تحریم‌ها، عدم دسترسی ایران به فناوری‌های پیشرفته مورد نیاز برای بهره‌برداری از ذخایر انرژی بود. شرکت‌های غربی، مانند توتال، انی، و بی‌پی که پیش از تحریم‌ها در پروژه‌های نفت و گاز ایران سرمایه‌گذاری کرده بودند، به دلیل فشارهای آمریکا مجبور به خروج از ایران شدند (Sobhiyah et al, 2008, p. 2847). این خروج، توسعه میادین بزرگ مانند میدان گازی پارس جنوبی و پروژه‌های نفتی در میادین مشترک با کشورهای همسایه را به تعویق انداخت و موجب کاهش توان رقابت ایران در بازارهای جهانی انرژی شد.

یکی دیگر از تأثیرات مستقیم تحریم‌ها، افزایش هزینه‌های حمل‌ونقل و بیمه برای صادرات نفت ایران بود. شرکت‌های کشتیرانی و بیمه‌گران بین‌المللی به دلیل تحریم‌های آمریکا از ارائه خدمات به نفتکش‌های ایرانی خودداری کردند. این امر باعث شد که هزینه حمل نفت ایران به‌طور قابل‌توجهی افزایش یابد. به‌علاوه، برخی از نفتکش‌های ایرانی به دلیل نداشتن پوشش بیمه‌ای مناسب، مجبور به توقف فعالیت شدند. این وضعیت، دسترسی ایران به بازارهای جهانی را بیش از پیش محدود کرد و قدرت رقابتی ایران در برابر سایر تولیدکنندگان نفت خلیج فارس را کاهش داد (Fayazmanesh, 2018, p. 91). علاوه بر این تحریم‌های ثانویه آمریکا علیه مشتریان نفتی ایران تأثیر قابل‌توجهی بر کاهش تقاضا برای نفت این کشور داشت. کشورهای واردکننده نفت ایران، به‌ویژه چین، هند، و ترکیه، تحت فشار قرار گرفتند تا واردات خود را از ایران متوقف کنند. در برخی موارد، این کشورها با دریافت معافیت‌های موقت از تحریم‌ها توانستند تا حدی به واردات نفت ایران ادامه دهند، اما در بلندمدت، این معافیت‌ها نیز لغو شد و صادرات نفت ایران به این کشورها به شدت کاهش یافت (Gheibi, 2021). به‌طور مثال، چین که یکی از بزرگ‌ترین مشتریان نفت ایران بود، واردات خود را به میزان قابل‌توجهی کاهش داد و به دنبال تأمین نیازهای خود از

منابع دیگر، به‌ویژه عربستان سعودی و روسیه، رفت. این تحریم‌های اقتصادی و بی‌ثباتی ناشی از آن باعث شدند که سرمایه‌گذاری‌های خارجی در بخش انرژی ایران به‌طور چشمگیری کاهش یابد. در دهه‌های گذشته، ایران برای توسعه صنعت انرژی خود نیازمند سرمایه‌گذاری خارجی بود. با خروج شرکت‌های بزرگ نفتی و گازی و محدودیت‌های مالی ناشی از تحریم‌ها، پروژه‌های بزرگی که به سرمایه‌گذاری خارجی وابسته بودند به‌طور کامل متوقف شدند. به‌عنوان مثال، پروژه توسعه فاز ۱۱ میدان گازی پارس جنوبی که توسط شرکت توتال فرانسه آغاز شده بود، پس از اعمال تحریم‌های جدید متوقف شد (Farzanegan & Batmanghelidj, 2024, pp.200-228). ایران در توسعه منابع انرژی شد، بلکه توانایی این کشور برای بهره‌برداری از میدانی مشترک با قطر را نیز کاهش داد. و همزمان به کاهش اعتبار و اعتماد به بازار انرژی ایران منجر شد. در توضیح می‌توان گفت تحریم‌های اقتصادی طولانی‌مدت، به کاهش اعتبار و اعتماد به بازار انرژی ایران منجر شده است. شرکت‌های بین‌المللی به‌دلیل ریسک‌های ناشی از تحریم‌ها و عدم اطمینان از سیاست‌های آینده، تمایلی به سرمایه‌گذاری در ایران ندارند. این وضعیت، دسترسی ایران به سرمایه‌گذاری‌های جدید را محدود کرده و توسعه منابع انرژی این کشور را با چالش‌های جدی مواجه کرده است. به‌علاوه، به‌دلیل نگرانی از بازگشت تحریم‌ها یا افزایش فشارهای اقتصادی، حتی شرکت‌های داخلی نیز در سرمایه‌گذاری در بخش انرژی تردید دارند. تحریم‌ها همچنین باعث ایجاد مشکلاتی در زنجیره تأمین تجهیزات و مواد اولیه مورد نیاز صنعت نفت و گاز ایران شده است. شرکت‌های ایرانی به‌دلیل محدودیت‌های تجاری نمی‌توانند به‌راحتی تجهیزات پیشرفته مورد نیاز برای تولید و نگهداری میدانی نفتی و گازی را از کشورهای خارجی وارد کنند (Sobhiyah et al, 2008, p.2847). این محدودیت‌ها باعث کاهش بهره‌وری و افزایش هزینه‌های تولید در صنعت انرژی ایران شده است.

۲.۶ توسعه انرژی‌های جایگزین در آمریکا و کاهش وابستگی به نفت خلیج فارس

ایالات متحده در چند دهه اخیر گام‌های بزرگی در جهت توسعه انرژی‌های جایگزین و کاهش وابستگی به نفت خلیج فارس برداشته است. این روند از اهمیت راهبردی زیادی برای واشنگتن برخوردار بوده است، چرا که کاهش وابستگی به نفت وارداتی از مناطق ناپایدار نظیر خاورمیانه، به‌ویژه خلیج فارس، نقش مهمی در افزایش امنیت انرژی این کشور

داشته است. در این راستا، پیشرفت‌های فناوری، سرمایه‌گذاری‌های عظیم در منابع تجدیدپذیر، و سیاست‌های دولتی حمایتگر، همگی به‌عنوان محرک‌های اصلی برای تحقق این هدف شناخته می‌شوند. یکی از مهم‌ترین عواملی که به کاهش وابستگی آمریکا به نفت خلیج فارس منجر شده است، توسعه فناوری‌های مرتبط با تولید نفت و گاز از منابع شیل است. این فناوری، که از اوایل دهه ۲۰۰۰ به سرعت پیشرفت کرد، به ایالات متحده اجازه داد تا به‌طور قابل‌توجهی تولید داخلی خود را افزایش دهد. طبق گزارش سازمان اطلاعات انرژی آمریکا (EIA)، از سال ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۹ تولید نفت ایالات متحده تقریباً دو برابر شد، که بخش اعظم آن از منابع شیل بود (EIA, 2020, p. 34). این افزایش تولید، واردات نفت از خلیج فارس را کاهش داد و ایالات متحده را به یکی از بزرگ‌ترین تولیدکنندگان نفت جهان تبدیل کرد. به‌طوری‌که تا سال ۲۰۱۹، آمریکا به‌طور کامل از واردات نفت برخی از کشورها مانند عربستان سعودی بی‌نیاز شد. توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر مانند باد و خورشید نیز نقش مهمی در کاهش وابستگی آمریکا به نفت خلیج فارس داشته است. سیاست‌های دولتی نظیر اعتبارهای مالیاتی برای انرژی‌های تجدیدپذیر و سرمایه‌گذاری‌های بخش خصوصی، به رشد سریع این بخش‌ها کمک کرده‌اند. در سال ۲۰۲۰، انرژی‌های تجدیدپذیر ۱۱ درصد از کل مصرف انرژی آمریکا را تشکیل می‌دادند و پیش‌بینی می‌شود که این سهم تا سال ۲۰۳۰ به ۲۵ درصد افزایش یابد (Apergism et al, 2023, p. 125580-82). استفاده از این منابع نه‌تنها به کاهش تقاضا برای نفت وارداتی کمک کرده است، بلکه به بهبود وضعیت زیست‌محیطی آمریکا نیز منجر شده است. از منظر امنیت ملی و راهبردی، کاهش وابستگی آمریکا به نفت خلیج فارس اهمیت زیادی داشته است. به‌دلیل بی‌ثباتی‌های منطقه‌ای، وابستگی به منابع انرژی خاورمیانه همواره یک چالش امنیتی برای ایالات متحده بوده است. اما با افزایش تولید داخلی و توسعه منابع تجدیدپذیر، این وابستگی به‌طور قابل‌توجهی کاهش یافته است. کاهش وابستگی آمریکا به نفت خلیج فارس، امکان بازنگری در سیاست‌های خارجی این کشور را نیز فراهم کرده و منجر به کاهش حضور نظامی مستقیم آمریکا در خاورمیانه شده است (Apergism et al, 2023, p. 125570). بنابراین می‌توان گفت که توسعه انرژی‌های جایگزین در آمریکا نه‌تنها تأثیرات اقتصادی قابل‌توجهی داشته، بلکه باعث ایجاد تغییراتی عمیق در سیاست‌های بین‌المللی این کشور نیز شده است. کاهش نیاز به نفت خلیج فارس به آمریکا اجازه داده تا سیاست‌های مستقل‌تر و با ریسک کمتر در خاورمیانه دنبال کند. همچنین، از لحاظ زیست‌محیطی، این تغییرات به‌عنوان بخشی از

تلاش‌ها برای مقابله با تغییرات اقلیمی، تأثیر مثبتی داشته‌اند. به‌علاوه، این تغییرات نشان می‌دهند که کشورهای دیگر، از جمله ایران، باید به‌جای تکیه بر درآمدهای نفتی، به توسعه منابع انرژی تجدیدپذیر توجه کنند تا بتوانند خود را با تحولات جهانی سازگار سازند.

۳.۶ تغییرات در ساختارهای ژئوپلیتیک انرژی منطقه

برای بررسی تغییرات در ساختارهای ژئوپلیتیک انرژی منطقه، عوامل متعددی از جمله بازیگران جدید انرژی، فناوری‌های نوظهور، تحولات در سیاست‌های انرژی جهانی، و تغییرات در روابط بین‌المللی موثر بوده‌اند. در دهه‌های اخیر، به‌ویژه تحولات در خاورمیانه، اوراسیا، و منطقه خلیج فارس باعث دگرگونی‌های عمده در ساختار ژئوپلیتیک انرژی منطقه شده است. این امر به‌طور قابل‌توجهی تحت تأثیر ظهور تولیدکنندگان جدید انرژی و کاهش وابستگی به صادرکنندگان سنتی نفت و گاز است. به‌عنوان مثال، کشورهایی مانند ایالات متحده که از طریق فناوری‌های استخراج نفت و گاز از منابع شیل توانسته‌اند تولیدات انرژی خود را به‌طور قابل‌توجهی افزایش دهند، به بازیگران مهم جدیدی در بازار جهانی انرژی تبدیل شده‌اند. (IEA, 2022, p. 39) این مسئله باعث تغییر در مناسبات بین‌المللی انرژی و کاهش اهمیت ژئوپلیتیکی برخی کشورهای سنتی صادرکننده نفت، مانند عربستان سعودی و ایران، شده است. بعد دیگر این تغییرات در ساختار ژئوپلیتیک انرژی منطقه، توسعه فناوری‌های نوین در حوزه انرژی‌های تجدیدپذیر بوده است. استفاده از منابع تجدیدپذیر نظیر انرژی باد و خورشید، به‌ویژه در اروپا و آمریکا، باعث شده تا این مناطق به تدریج از وابستگی به انرژی‌های فسیلی کاهش دهند. (BP, 2023, p. 57) این تغییر نه تنها به کاهش وابستگی به نفت و گاز خاورمیانه منجر شده، بلکه منجر به کاهش نفوذ ژئوپلیتیکی کشورهایی مانند روسیه و ایران شده است که به‌طور سنتی بر صادرات نفت و گاز تکیه داشتند. همچنین در پی افزایش تولید داخلی انرژی در آمریکا و توسعه منابع انرژی جایگزین، اهمیت استراتژیک منطقه خلیج فارس به‌عنوان یک تأمین‌کننده کلیدی انرژی در حال کاهش است. به گفته تحلیل‌گران، در دهه ۱۹۷۰ میلادی، بحران‌های نفتی ناشی از وابستگی به منابع خاورمیانه باعث نگرانی‌های زیادی در حوزه امنیت انرژی غرب شد، اما امروزه با گسترش منابع جایگزین و کاهش واردات نفت از این منطقه، امنیت انرژی جهانی کمتر از گذشته به خلیج فارس وابسته است. (OPEC, 2022, p. 76)

تأثیر سیاست‌گذاری انرژی ایالات متحده آمریکا ... (حجت اله حسن‌زاده و دیگران) ۱۰۷

تغییرات در ساختارهای ژئوپلیتیک انرژی منطقه همچنین تحت تأثیر رقابت‌های جدید بین‌المللی است. به‌عنوان مثال، رقابت میان آمریکا و چین بر سر دسترسی به منابع انرژی خاورمیانه، نقش مهمی در شکل‌دهی به سیاست‌های بین‌المللی در حوزه انرژی ایفا می‌کند. چین به‌عنوان یکی از بزرگ‌ترین واردکنندگان نفت جهان، به‌ویژه به منابع خلیج فارس وابسته است و این مسئله باعث شده تا این کشور سیاست‌های فعالی برای تأمین امنیت انرژی خود از طریق همکاری‌های استراتژیک با کشورهای تولیدکننده نفت مانند ایران و عربستان سعودی دنبال کند. (Al-Sulayman & Alterman, 2023) با توجه به تحولات فوق، تغییرات در ساختارهای ژئوپلیتیک انرژی نشان می‌دهد که کشورهای وابسته به صادرات نفت و گاز باید به دنبال متنوع‌سازی منابع درآمدی خود باشند. کشورهایی مانند ایران که به‌شدت به صادرات انرژی وابسته‌اند، ممکن است در آینده با چالش‌های بیشتری در تأمین منافع اقتصادی و ژئوپلیتیکی خود مواجه شوند. کاهش اهمیت ژئوپلیتیکی خلیج فارس و افزایش اهمیت فناوری‌های نوین و انرژی‌های تجدیدپذیر، نه تنها نقشه انرژی جهانی را تغییر داده است، بلکه معادلات قدرت در سیاست بین‌الملل را نیز تحت تأثیر قرار داده است.

۴.۶ تقویت همکاری‌های انرژی آمریکا با کشورهای خلیج فارس

همکاری‌های انرژی بین ایالات متحده و کشورهای خلیج فارس همواره یکی از ارکان اصلی روابط استراتژیک آنها بوده است. این همکاری‌ها که از زمان کشف نفت در اوایل قرن بیستم آغاز شد، در دهه‌های اخیر به دلیل تغییرات ژئوپلیتیکی و اقتصادی جهانی دچار تحولاتی شده است. با وجود پیشرفت‌های آمریکا در تولید انرژی داخلی، به‌ویژه در بخش نفت و گاز شیل، این کشور همچنان به تقویت روابط خود با کشورهای خلیج فارس، به‌ویژه عربستان سعودی و امارات متحده عربی، در حوزه انرژی ادامه داده است. اهداف این همکاری‌ها شامل تضمین امنیت انرژی، حفظ ثبات قیمت‌ها، و تقویت نفوذ سیاسی و نظامی در منطقه است. با وجود اینکه آمریکا به‌طور فزاینده‌ای به منابع داخلی انرژی خود متکی شده، کشورهای خلیج فارس همچنان یکی از بزرگ‌ترین تأمین‌کنندگان نفت و گاز در بازار جهانی هستند. این موضوع به ایالات متحده اجازه می‌دهد تا در صورت نیاز به تنظیمات قیمت یا تأمین نیازهای نفتی هم‌پیمانان خود در اروپا و آسیا، از نفوذ خود در خلیج فارس استفاده کند. به گفته آژانس بین‌المللی انرژی، عربستان سعودی یکی از

بزرگ‌ترین صادرکنندگان نفت به بازارهای جهانی باقی مانده و رابطه نزدیک آن با آمریکا نقش مهمی در حفظ تعادل در بازارهای انرژی ایفا کرده است. (IEA, 2022, p. 53) همچنین، ایالات متحده برای اطمینان از پایداری تأمین انرژی و ثبات بازارها همچنان به همکاری با این کشورها متعهد است. آمریکا و کشورهای خلیج فارس در سال‌های اخیر بر روی توسعه زیرساخت‌های انرژی، به‌ویژه پروژه‌های مرتبط با انرژی‌های تجدیدپذیر و فناوری‌های نوین انرژی، سرمایه‌گذاری کرده‌اند. یکی از نمونه‌های این همکاری‌ها، پروژه‌های مشترک ایالات متحده با امارات متحده عربی برای توسعه انرژی‌های خورشیدی و بادی است. این پروژه‌ها با هدف کاهش وابستگی به نفت و گاز و تقویت منابع انرژی پایدار انجام می‌شوند. (BP, 2023, p. 68) چنین همکاری‌هایی نه تنها به حفظ روابط اقتصادی قوی کمک می‌کند، بلکه به کشورهای خلیج فارس نیز اجازه می‌دهد تا زیرساخت‌های انرژی خود را متنوع کنند و به سمت آینده‌ای پایدارتر حرکت کنند. علاوه بر همکاری‌های اقتصادی، روابط دیپلماتیک و نظامی بین آمریکا و کشورهای خلیج فارس نیز بخشی از استراتژی بلندمدت این همکاری‌ها در حوزه انرژی است. حفظ ثبات سیاسی در منطقه و جلوگیری از نفوذ رقبای بین‌المللی مانند چین و روسیه، از جمله دلایل اصلی برای تداوم همکاری‌های نزدیک بین آمریکا و این کشورها است (Abdelbary & Elshawa, 2023, P, 227). همچنین، حضور نظامی آمریکا در منطقه خلیج فارس، به‌ویژه در پایگاه‌های نظامی در بحرین و قطر، به عنوان عامل بازدارنده‌ای برای تهدیدات منطقه‌ای و حفظ امنیت خطوط انرژی شناخته می‌شود. با توجه به موارد فوق، می‌توان گفت که روابط انرژی آمریکا با کشورهای خلیج فارس همچنان یک رکن مهم در سیاست خارجی و اقتصادی این کشور باقی مانده است. اگرچه آمریکا در حال حاضر تولید داخلی انرژی خود را افزایش داده است، اما امنیت انرژی جهانی همچنان نیازمند همکاری با کشورهای تولیدکننده عمده مانند عربستان سعودی است. این همکاری‌ها نه تنها به ثبات بازار انرژی جهانی کمک می‌کند، بلکه نقش آمریکا را به عنوان یک بازیگر کلیدی در تأمین امنیت انرژی تقویت می‌کند.

۵.۶ تأثیرات واقعی سیاست‌های انرژی ایالات متحده بر امنیت انرژی ایران

سیاست‌های انرژی ایالات متحده، به‌ویژه از طریق تحریم‌های اقتصادی و تلاش برای تغییر ساختار بازار انرژی جهانی، تأثیرات متعددی بر امنیت انرژی ایران داشته است. این تأثیرات شامل کاهش دسترسی ایران به بازارهای جهانی، کاهش سرمایه‌گذاری در بخش انرژی، و

تأثیر سیاست‌گذاری انرژی ایالات متحده آمریکا ... (حجت اله حسن‌زاده و دیگران) ۱۰۹

ایجاد تغییرات در الگوهای تقاضای جهانی انرژی بوده است. در ادامه، این تأثیرات با ارجاع به منابع معتبر و آمارهای موجود تحلیل می‌شود. تحریم‌های ایالات متحده، به‌ویژه پس از خروج این کشور از برجام در سال ۲۰۱۸، به شدت صادرات نفت ایران را محدود کرد. بر اساس آمار آژانس بین‌المللی انرژی (IEA)، صادرات نفت ایران که در سال ۲۰۱۷ حدود ۲.۵ میلیون بشکه در روز بود، در سال ۲۰۲۰ به کمتر از ۲۰۰ هزار بشکه در روز کاهش یافت (IEA, 2020). این کاهش شدید درآمدهای نفتی، منجر به محدودیت در سرمایه‌گذاری‌های داخلی و کاهش ظرفیت تولید نفت و گاز ایران شد. سیاست‌های ایالات متحده آمریکا همچنین به کاهش درآمدهای ارزی و تأثیر بر اقتصاد داخلی ایران منجر شده است. درآمدهای نفتی ایران به‌طور سستی بخش عمده‌ای از منابع مالی دولت را تشکیل می‌دهد. تحریم‌ها باعث شد که درآمدهای نفتی ایران از حدود ۵۳ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۷ به کمتر از ۸ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۰ برسد (IMF, 2021). این کاهش درآمدها نه تنها امنیت انرژی ایران را تهدید کرد، بلکه توانایی دولت برای سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های انرژی و توسعه میادین جدید را نیز محدود کرده است. این تحولات مرحله بعدی تأثیرپذیری اقتصاد انرژی ایران را رقم زده است. ایالات متحده از طریق اعمال فشار بر خریداران نفت ایران، کشورهای دیگر را به جایگزینی ایران در بازارهای انرژی ترغیب کرد. به‌عنوان مثال عربستان سعودی و عراق به عنوان تولیدکنندگان اصلی نفت خلیج فارس، سهم ایران را در بازارهای آسیایی، به‌ویژه چین و هند، تصاحب کردند. گزارش اوپک نشان می‌دهد که صادرات نفت عربستان به چین از سال ۲۰۱۸ تا ۲۰۲۰، با افزایش حدود ۲۰ درصدی مواجه شده است، در حالی که صادرات ایران به این کشور کاهش یافته است (OPEC Annual Report, 2021). همچنین تحریم‌های ایالات متحده، شرکت‌های بین‌المللی را از سرمایه‌گذاری در پروژه‌های انرژی ایران بازداشت. بر اساس گزارش آژانس بین‌المللی انرژی (IEA)، عدم جذب سرمایه‌گذاری خارجی باعث شد که ظرفیت توسعه میادین مشترک نفت و گاز ایران با کشورهای همسایه، مانند میدان‌های مشترک با قطر، به شدت کاهش یابد (IEA, 2020). نهایتاً تمامی اقدامات و پیامدهای آن، الگوی نهایی اقتصاد انرژی در جهان یعنی تغییر در الگوی تقاضای جهانی انرژی را رقم زد. ایالات متحده، با توسعه فناوری‌های تولید نفت و گاز شیل (Shale Oil and Gas) تلاش کرده تا وابستگی جهانی به نفت خلیج فارس را کاهش دهد. این رویکرد، سهم نفت خلیج فارس در بازارهای جهانی را کاهش داده و جایگاه ایران به‌عنوان یکی از تولیدکنندگان اصلی انرژی را

تضعیف کرده است. همچنین کاهش وابستگی ایالات متحده به واردات نفت، فشار بیشتری بر تولیدکنندگان منطقه‌ای، از جمله ایران، وارد کرده است (BP Energy Outlook, 2021). در نهایت به جز پیامدهای بین‌المللی، تحریم‌ها و محدودیت‌های بین‌المللی، سیاست‌های انرژی داخلی ایران را نیز تحت تأثیر قرار داده است. بدین معنی که کاهش توانایی صادرات نفت و گاز، منجر به افزایش مصرف داخلی و کاهش درآمدهای صادراتی شده است. به علاوه کمبود منابع مالی برای توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر را در پی داشته است. بر اساس گزارش وزارت نفت ایران (۲۰۲۰)، سهم انرژی‌های تجدیدپذیر در تولید انرژی ایران کمتر از ۱ درصد باقی مانده است که به دلیل نبود سرمایه‌گذاری کافی در این بخش است.

۷. تحلیل تئوری وابستگی متقابل پیچیده از تأثیر سیاست‌های انرژی آمریکا در قبال ایران

نظریه وابستگی متقابل پیچیده بر این اصل تأکید دارد که کشورها به یکدیگر وابسته‌اند و این وابستگی‌ها به شکل‌های مختلفی می‌تواند به امنیت انرژی کشورها تأثیر بگذارد. در این زمینه، می‌توان تأثیرات سیاست‌های انرژی ایالات متحده بر امنیت انرژی ایران را از طریق وابستگی‌های اقتصادی و تجاری تحلیل کرد. ایالات متحده به‌عنوان یکی از بزرگ‌ترین مصرف‌کنندگان انرژی در جهان، به منابع انرژی خلیج فارس (به‌ویژه نفت و گاز ایران) وابسته است، در حالی که ایران نیز به صادرات انرژی برای تأمین درآمدهای اقتصادی خود وابسته است. این وابستگی متقابل می‌تواند روابط ایران و ایالات متحده را تحت تأثیر قرار دهد و به‌ویژه در مواقع تنش، منجر به تغییراتی در سیاست‌های انرژی این دو کشور شود. این نظریه به وجود چندین کانال ارتباطی میان کشورها اشاره می‌کند (Keohane & Nye, 2011, p. 51). در تحلیل موضوع، می‌توان بررسی کرد که چگونه کانال‌های مختلف —از جمله دیپلماسی انرژی، همکاری‌های اقتصادی و تعاملات سیاسی— می‌توانند بر سیاست‌های انرژی ایالات متحده و ایران تأثیر بگذارند. به‌عنوان مثال، مذاکرات بین‌المللی درباره توافق‌های هسته‌ای و امنیت انرژی می‌تواند یکی از این کانال‌ها باشد که بر شکل‌گیری سیاست‌های انرژی هر دو کشور تأثیر می‌گذارد. این تحلیل می‌تواند به‌روشنی نشان دهد که چطور منافع ملی و اقتصادی هر کشور در برابر هم قرار می‌گیرد و به چه صورت بر رویکردهای امنیتی آن‌ها تأثیر می‌گذارد. نظریه وابستگی متقابل پیچیده این نکته را مورد

توجه قرار می‌دهد که مسائل مختلف انرژی ممکن است به یک اندازه مهم باشند و به‌صورت هم‌سطح مورد توجه قرار گیرند. در زمینه ایران و ایالات متحده، می‌توان بررسی کرد که چگونه مسائلی نظیر بحران‌های زیست‌محیطی، تأمین منابع انرژی پایدار و امنیت اقتصادی به‌طور هم‌زمان در سیاست‌های انرژی هر دو کشور مطرح می‌شود. این جنبه از نظریه می‌تواند به تحلیل نحوه تعامل دو کشور با چالش‌های انرژی کمک کند و اینکه آیا این چالش‌ها می‌تواند منجر به همکاری یا تضاد شود. از سوی دیگر با توجه به وابستگی متقابل پیچیده، کشورهای دارای وابستگی‌های اقتصادی ممکن است تمایل کمتری به استفاده از نیروی نظامی برای حل اختلافات خود داشته باشند. این نکته به‌ویژه در مورد سیاست‌های ایالات متحده و ایران در خلیج فارس قابل بررسی است. می‌توان تحلیل کرد که آیا وابستگی متقابل در حوزه انرژی باعث کاهش تنش‌ها و جلوگیری از درگیری‌های نظامی بین این دو کشور می‌شود یا خیر. در عوض، آیا این وابستگی‌ها ممکن است باعث تقویت دیپلماسی و همکاری‌های اقتصادی شود؟ در نهایت می‌توان گفت نظریه وابستگی متقابل پیچیده می‌تواند به بررسی تأثیرات بلندمدت سیاست‌های انرژی ایالات متحده بر امنیت انرژی ایران کمک کند. می‌توان بررسی کرد که چگونه تغییرات در سیاست‌های انرژی ایالات متحده—مانند گرایش به منابع انرژی تجدیدپذیر یا تغییرات در تقاضای جهانی نفت—می‌تواند به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم بر امنیت انرژی ایران تأثیر بگذارد. این تحلیل می‌تواند به تعیین اینکه آیا ایران می‌تواند به‌طور مؤثر به تغییرات سیاست انرژی آمریکا پاسخ دهد و از مزایای ناشی از وابستگی متقابل بهره‌برداری کند، کمک کند.

۸. نتیجه‌گیری

در بررسی تأثیر سیاست‌گذاری انرژی ایالات متحده آمریکا بر امنیت انرژی ایران در خلیج فارس، به وضوح روشن می‌شود که این موضوع تحت تأثیر چندین عامل پیچیده و متقابل قرار دارد. امنیت انرژی ایران، به‌عنوان یکی از کشورهای کلیدی در تأمین انرژی جهانی، نه تنها به منابع طبیعی و ظرفیت تولید نفت و گاز بستگی دارد، بلکه تحت تأثیر سیاست‌ها و استراتژی‌های اقتصادی و سیاسی ایالات متحده نیز قرار می‌گیرد. ایالات متحده، به‌عنوان یکی از بزرگ‌ترین مصرف‌کنندگان انرژی جهان و بازیگر اصلی در بازار جهانی نفت، سیاست‌های خود را به‌گونه‌ای تنظیم کرده است که منافع ملی‌اش را تأمین کند. این سیاست‌ها شامل اعمال تحریم‌های اقتصادی و تلاش برای کاهش وابستگی به نفت خلیج

فارس است. این اقدامات نه تنها بر صادرات نفت ایران تأثیر گذاشته، بلکه باعث کاهش توانایی این کشور در رقابت با دیگر تولیدکنندگان انرژی نیز شده است. بنابراین، این تحریم‌ها و سیاست‌های اقتصادی ایالات متحده به طور مستقیم بر امنیت انرژی ایران اثرگذار بوده و مانع از توسعه پایدار این کشور در بخش انرژی می‌شود. علاوه بر این، تغییرات در سیاست‌های انرژی ایالات متحده، به ویژه در راستای توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر و کاهش وابستگی به نفت، به عنوان یک چالش اساسی برای ایران مطرح می‌شود. این رویکرد به معنای کاهش نفوذ ایالات متحده در بازار انرژی خلیج فارس است و در عین حال، ایران را مجبور به جستجوی منابع جدید و تنوع بخشی به شرکای تجاری و بازارهای صادراتی می‌کند. به ویژه، در دوران تحریم‌ها، ایران تلاش کرده است تا روابط خود را با کشورهای غیرغربی و دیگر بازیگران منطقه‌ای تقویت کند تا از این طریق امنیت انرژی خود را حفظ کند. با این حال، این تلاش‌ها با چالش‌های اقتصادی و سیاسی مختلفی روبروست که می‌تواند به تنش‌های بیشتری منجر شود. در نتیجه، تأثیر سیاست گذاری انرژی ایالات متحده بر امنیت انرژی ایران در خلیج فارس یک روند پیچیده و چندوجهی است. این تأثیرات شامل محدودیت‌های اقتصادی ناشی از تحریم‌ها، تغییرات در بازار جهانی انرژی و تلاش برای کاهش وابستگی به نفت خلیج فارس است. به طور خلاصه، این سیاست‌ها نه تنها تهدیدی برای امنیت انرژی ایران محسوب می‌شوند، بلکه فرصتی نیز برای بازنگری در استراتژی‌های اقتصادی و دیپلماتیک ایران به شمار می‌روند. در نهایت، برای ایران، حفظ و تقویت امنیت انرژی در شرایط کنونی مستلزم انطباق با تغییرات جهانی و بهره‌برداری از فرصت‌های جدید همکاری‌های بین‌المللی است.

راهکارهای عملی برای ایران

- تنوع بخشی به بازارهای صادراتی: گسترش روابط با کشورهای آسیایی و آفریقایی.
- سرمایه گذاری در انرژی‌های تجدیدپذیر: کاهش وابستگی به صادرات نفت و گاز با توسعه منابع تجدیدپذیر و جذب سرمایه گذاری در این حوزه.
- اصلاح سیاست‌های داخلی: تقویت شفافیت اقتصادی و بهبود زیرساخت‌های انرژی برای افزایش اعتماد سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی.

تأثیر سیاست‌گذاری انرژی ایالات متحده آمریکا ... (حجت اله حسن‌زاده و دیگران) ۱۱۳

پیشنهادهای برای تحقیقات آینده: مقاله می‌تواند تحقیقات آینده را به سمت بررسی پیامدهای بلندمدت تحریم‌ها و سیاست‌های انرژی ایالات متحده بر امنیت انرژی ایران هدایت کند. بطور مثال:

- تحلیل نقش انرژی‌های تجدیدپذیر در کاهش وابستگی ایران به بازارهای سنتی.
- بررسی تأثیرات دیپلماسی انرژی ایران در تعاملات با بازیگران غیرغربی مانند چین و هند.

پیشنهاد برای سیاست‌گذاران داخلی در حوزه امنیت انرژی ایران برای تقویت امنیت انرژی ایران در برابر تأثیرات سیاست‌های انرژی ایالات متحده و تغییرات ژئوپلیتیکی، سیاست‌گذاران داخلی باید رویکردی چندب‌عدی اتخاذ کنند که هم به رفع آسیب‌پذیری‌ها بپردازد و هم فرصت‌های جدیدی برای تقویت موقعیت ایران در بازارهای انرژی جهانی ایجاد کند. پیشنهادات زیر می‌تواند راهگشا باشد:

۱. تنوع‌بخشی به بازارهای صادراتی

ایران برای کاهش وابستگی به خریداران سنتی انرژی، باید به سمت بازارهای جدید حرکت کند:

- **توسعه روابط با آسیا:** افزایش همکاری‌های انرژی با قدرت‌های آسیایی مانند چین و هند، که تقاضای بالایی برای انرژی دارند و کمتر تحت تأثیر سیاست‌های ایالات متحده قرار می‌گیرند. توافق‌نامه‌های بلندمدت انرژی با این کشورها می‌تواند پایداری صادرات را تضمین کند.
- **گسترش در آفریقا و آمریکای لاتین:** بازارهای نوظهور در این مناطق پتانسیل بالایی برای مصرف انرژی دارند و می‌توانند به مقاصد جدید صادراتی تبدیل شوند.
- **توسعه زیرساخت‌های صادراتی:** سرمایه‌گذاری در پروژه‌های انتقال انرژی مانند خطوط لوله و ترمینال‌های LNG برای دسترسی به بازارهای جهانی.

۲. سرمایه‌گذاری در انرژی‌های تجدیدپذیر

یکی از مهم‌ترین راهکارها برای کاهش وابستگی به صادرات نفت و گاز، توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر است:

- استفاده از منابع داخلی انرژی پاک: ایران با دارا بودن منابع گسترده خورشیدی و بادی، ظرفیت بالایی برای تولید انرژی تجدیدپذیر دارد. توسعه این منابع می‌تواند وابستگی به سوخت‌های فسیلی را کاهش دهد و اقتصاد انرژی ایران را متنوع‌تر کند.

- ایجاد مشوق‌های سرمایه‌گذاری: دولت می‌تواند از طریق ارائه تسهیلات مالی و معافیت‌های مالیاتی، بخش خصوصی و سرمایه‌گذاران خارجی را به توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر ترغیب کند.

- تولید و صادرات فناوری‌های انرژی پاک: ورود به بازارهای فناوری انرژی پاک، مانند توربین‌های بادی و پنل‌های خورشیدی، می‌تواند منبع درآمد جدیدی برای کشور ایجاد کند.

۳. تقویت دیپلماسی انرژی

- ایجاد ائتلاف‌های منطقه‌ای: ایران می‌تواند از طریق تقویت همکاری با کشورهای تولیدکننده انرژی در خلیج فارس و آسیای میانه، موضع خود را در بازار جهانی انرژی تقویت کند.

- توسعه روابط با سازمان‌های بین‌المللی انرژی: همکاری با نهادهایی مانند سازمان کشورهای صادرکننده نفت (اوپک) یا مشارکت در برنامه‌های مشترک انرژی منطقه‌ای می‌تواند به تثبیت موقعیت ایران در بازار جهانی کمک کند.

- دیپلماسی فعال در حوزه تغییرات اقلیمی: حضور فعال ایران در کنفرانس‌های تغییرات اقلیمی و ارائه طرح‌هایی برای کاهش کربن‌زدایی، می‌تواند وجهه ایران را در سطح بین‌المللی بهبود بخشد و فرصت‌های جدیدی برای همکاری با سایر کشورها فراهم کند.

۴. اصلاح ساختار داخلی انرژی

- بهینه‌سازی مصرف داخلی انرژی: اجرای سیاست‌هایی مانند هدفمندسازی یارانه‌ها و توسعه فناوری‌های بهینه‌سازی انرژی در صنایع و بخش خانگی می‌تواند مصرف داخلی را کاهش دهد و مازاد انرژی برای صادرات ایجاد کند.

تأثیر سیاست‌گذاری انرژی ایالات متحده آمریکا ... (حجت اله حسن‌زاده و دیگران) ۱۱۵

- شفافیت در سیاست‌گذاری: ایجاد شفافیت در تصمیم‌گیری‌های مرتبط با انرژی و حذف موانع اداری می‌تواند اعتماد سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی را افزایش دهد.

- سرمایه‌گذاری در فناوری‌های پیشرفته: توسعه فناوری‌های پیشرفته برای استخراج و بهره‌برداری از منابع انرژی می‌تواند تولید را کارآمدتر کرده و هزینه‌ها را کاهش دهد.

۵. آمادگی برای مدیریت بحران‌های انرژی

- ذخیره‌سازی استراتژیک انرژی: ایران می‌تواند با ایجاد مخازن ذخیره‌سازی نفت و گاز، در برابر تغییرات ناگهانی بازار جهانی مقاومت بیشتری داشته باشد.

- مدیریت ریسک‌های ژئوپلیتیکی: تحلیل سناریوهای مختلف و آماده‌سازی برای مدیریت اثرات تحریم‌ها و تنش‌های بین‌المللی، باید بخشی از سیاست‌گذاری کلان انرژی باشد.

۶. گسترش تحقیقات و نوآوری در حوزه انرژی

- ایجاد مراکز تحقیقاتی پیشرفته: سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه در حوزه انرژی‌های تجدیدپذیر، فناوری‌های کاهش آلاینده‌ها و بهینه‌سازی مصرف انرژی.

- تربیت نیروی انسانی متخصص: تمرکز بر آموزش نیروی انسانی در حوزه‌های مرتبط با انرژی‌های نو، دیپلماسی انرژی و مدیریت پایدار انرژی.

کتاب‌نامه

حافظ نیا، محمدرضا (۱۳۹۱) خلیج فارس و نقش استراتژیک تنگه هرمز، تهران، انتشارات سمت.
حلیم زمهریر، ابوالفضل (۱۳۹۰) تضاد منافع ایران و آمریکا در انرژی خلیج فارس، تهران، مرکز اسناد انقلاب اسلامی.

Abdelbary, I., & ELshawa, R. (2023). Economic sanctions as a foreign policy tool: A case study of the Iran-West conflict. *Migration Letters*, 20(S7), 215-237.

AlAlkim, H. H. (2021). US President Joe Biden's foreign policy towards the Gulf. *Open Journal of Political Science*, 11(3), 378-401.

- Al-Sulayman, F., & Alterman, J. B. (2023). China's essential role in the Gulf States' energy transitions. Retrieved from <https://www.csis.org/analysis/chinas-essential-role-gulf-states-energy-transitions>
- Apergis, N., Degirmenci, T., & Aydin, M. (2023). Renewable and non-renewable energy consumption, energy technology investment, green technological innovation, and environmental sustainability in the United States: Testing the EKC and LCC hypotheses with novel Fourier estimation. *Environmental Science and Pollution Research*, 30(60), 125570-125584.
- Aras, B., & Kardaş, Ş. (2021). Geopolitics of the new Middle East: Perspectives from inside and outside. *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, 23(3), 397-402.
- BP Energy Outlook. (2021). *Global Energy Trends and Forecasts*.
- BP. (2023). *Statistical Review of World Energy 2023*. Retrieved from <https://www.bp.com/statisticalreview>
- Energy Information Administration (EIA). (2021). *World Energy Outlook 2021*. Retrieved from <https://www.eia.gov>
- Farzanegan, M. R., & Batmanghelidj, E. (2024). Understanding economic sanctions on Iran: A survey. *The Economists' Voice*, 20(2), 197-226.
- Fayazmanesh, S. (2018). *The United States and Iran: Sanctions, wars, and the policy of dual containment*. Routledge.
- Gheibi, P. (2021). The rise and fall of US secondary sanctions: The Iran outcasting and re-outcasting regime. *Ga. J. Int'l & Comp. L.*, 50, 389.
- International Energy Agency (IEA). (2022). *World Energy Outlook 2022*. Retrieved from <https://www.iea.org/reports/world-energy-outlook-2022>
- International Monetary Fund (IMF). (2021). *Iran Economic Outlook*
- Jeffrey, J. (2021). The Trump foreign policy legacy in the Middle East. *TPQ*, 19(4), 11-19.
- Jones, T. C. (2012). America, oil, and war in the Middle East. *The Journal of American History*, 99(1), 208-218. <http://www.jstor.org/stable/41510316>
- Keohane, R. O., & Nye, J. S. (1977). *Power and interdependence: World politics in transition*. Little, Brown & Co.
- Keohane, R. O., & Nye, J. S. (1989). Power and interdependence revisited. *Longman*.
- Keohane, R. O., & Nye, J. S. (2011). *Power and interdependence: Boomerangs and other non-state actors in world politics* (4th ed.). Longman.
- Koushki, M. S., & Moslehi, S. (2019). The U.S. military presence in the Persian Gulf and its impact on energy security of East Asian countries (2000-2017). *Journal of International and Area Studies*, 26(1), 1-20.
- Mehran, K. (2018). *Troubled waters: Insecurity in the Persian Gulf*. Cornell University Press.
- Ministry of Petroleum Iran. (2020). *Annual Energy Report*.
- Nye, J. S. (2004). *Soft power: The means to success in world politics*. Public Affairs.

تأثیر سیاست‌گذاری انرژی ایالات متحده آمریکا ... (حجت اله حسن‌زاده و دیگران) ۱۱۷

- OPEC. (2022). *Annual Statistical Bulletin 2022*. Retrieved from https://www.opec.org/opec_web/en/publications/202.htm
- Pollack, K. M. (2021). *Armies of sand: The past, present, and future of Arab military effectiveness*. Oxford University Press.
- Rettig, E. (2020). Energy politics in the Middle East. Retrieved from <https://overseas.huji.ac.il/wp-content/uploads/2020/09/Tentative-Syllabus-Energy-Politics-in-the-Middle-East.pdf>
- SIPRI. (2018). Saudi Arabia, armaments and conflict in the Middle East. Retrieved from <https://www.sipri.org/commentary/topical-backgrounders/2018/saudi-arabia-armaments-and-conflict-middle-east>
- Sobhiyah, M. H., & Kashtiban, Y. K. (2008). Challenges of Iran's energy conversion agreements in future competitive market. *Energy Policy*, 36(8), 2846-2849.
- Stewart, P. (2019). With an eye on Iran, U.S. clinches strategic port deal with Oman. *Reuters*. Retrieved from <https://af.reuters.com/article/worldNews/idAFKCN1R50JZ>
- Wei, W., Cui, Q., & Cui, H. (2023). How political conflicts threaten energy security and economic growth in Asia: A study on the sanctions imposed on Iran. *Energy & Environment*, 34(1), 58-77. <https://doi.org/10.1177/0958305X211045768>
- Young, O. R. (1999). *The effectiveness of international environmental regimes*. MIT Press.